

JEDINSTVO OPTUŽNICE I PRESUDE- NORMATIVNI I PRAKTIČNI ASPEKTI U KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

UDK: 343.1(497.6 Federacija)

DOI: 10.51558/2712-1178.2025.11.2.249

Pregledni naučni rad

Ilda Ibrić, MA prava

Advokatska kancelarija Ilda Ibrić

e-mail: advokat.ibric@gmail.com

SAŽETAK

Jedan od osnovnih ciljeva krivičnog procesnog zakonodavstva je da osigura zakonito i pravično vođenje krivičnog postupka i da se obezbijedi pravilna i pravedna odluka suda. U tom kontekstu, poštovanje koncepta identiteta optužbe i presude predstavlja jedan od osnovnih koraka pri ostvarenju naprijed navedenog cilja. Ovaj identitet i jedinstvo podrazumijevaju nepromjenjivost optužnog akta tokom cijelog krivičnog postupka, a čijim se dosljednim poštovanjem štiti niz drugih osnovnih ljudskih prava zagwarantovanih međunarodnim i domaćim pravim aktima, kao i načela na kojima se temelji krivični postupak.

U radu je predstavljen koncept jedinstva optužnice i presude kroz normativne aspekte domaćih i međunarodnih pozitivnopravnih propisa, sa posebnim osvrtom na sudsku praksu.

Cilj rada je izvršiti analizu pozitivnopravnih normi kojima se uređuje i propisuje jedinstvo identiteta optužnice i presude, zatim predstaviti kroz praksu sudova koji su obavezni naprijed navedene norme poštovati, te ponuditi moguće opcije za unapređenje poštivanja ovih normi, a samim tim i prava koja iz njih proizilaze.

Ovim radom potvrđena je postavljena hipoteza da presuda mora odražavati identičnost optužnice u pogledu činjeničnog opisa i pravne kvalifikacije krivičnog djela, odnosno

da identitet optužnog akta i presude je obavezan, osim u zakonom propisanim slučajevima, čime se osigurava djelotvorna zaštita prava na pravično suđenje optuženom.

Ključne riječi: identitet optužnice i presude, pravo na pravično suđenje

UVOD

Krivično procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, sa ukupno četiri važeća zakona o krivičnom postupku koja u cjelosti nisu harmonizirana, zasigurno predstavlja plodno tlo za nastajanje svjesnih ili nesvjesnih povreda odredaba ovih zakona, kao i povreda osnovnih ljudskih prava zagwarantovanih međunarodnim pravnim aktima, Ustavom i drugim domaćim pozitivnopravnim propisima.

Krivični postupak čini više različitih faza i to: istraga, podizanje optužnice, pretres, presuda, postupci po pravnim lijekovima i na kraju izvršenje kazne. Sve ove faze vežu se jedna na drugu i predstavljaju logičan slijed radnji jednog krivičnog postupka. Međutim, niti jedna od ovih faza krivičnog postupka nisu toliko usko vezane jedna za drugu kao što su optužnica i presuda, a što će se dalje u ovom radu i predstaviti.

Optužnica predstavlja kamen temeljac u krivičnom postupku i rezultat je faze istrage, koju oblikuje i formira tužilac. Upravo od formulacije optužnog akta zavisi dalji tok postupka, kao i radnje koje optuženi koji je obuhvaćen predmetnom optužnicom će poduzimati u cilju zaštite svojih prava. Iako optužnica sadrži svoje neizostavne formalne elemente¹, ipak je činjenični opis djela koji tužilac u ovom aktu navede ključan element za optuženog.

Presuda predstavlja jednu od krajnjih faza krivičnog postupka, te predstavlja rezultat uspjehnosti optužnog akta i da li je tužilaštvo uspjelo dokazati da je optuženi počinio krivično djelo koje mu je tužilac optužnim aktom stavio na teret. To dalje znači da presuda mora sadržavati činjenični

1 Član 242. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 35/2003, 56/2003- ispr. 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i

opis djela koji je istaknut u optužnici, ali ne mora biti vezana za pravnu kvalifikaciju djela koje je navedeno u optužnici.

Svako odstupanje presude od optužnice u pogledu činjeničnog opisa krivičnog djela predstavlja povredu identiteta optužnice i presude, te samim tim dovodi do povrede prava na pravično suđenje, povrede prava na odbranu i niza drugih prava koja bi morala u toku krivičnog postupka biti zaštićena. Ovim radom žele se predstaviti normativni i praktični aspekti vezanosti optužnice za presudu, a ovaj cilj će se postići kroz testiranje hipoteze koja glasi: presuda mora odražavati identičnost optužnice u pogledu činjeničnog opisa i pravne kvalifikacije krivičnog djela.

1. PRINCIP AKUZATORNOSTI

Identitet optužbe i presude zasniva se na principu akuzatornosti², odnosno na premisi da se krivični postupak pokreće i provodi isključivo na zahtjev tužitelja, što znači da sud ne može pokrenuti postupak po službenoj dužnosti.

Tužilac je dužan preuzeti krivično gonjenje ukoliko postoje dokazi da je počinjeno krivično djelo³, što dalje za posljedicu ima podizanje optužnice⁴, odnosno ukoliko u toku istrage tužilac nađe da postoji dovoljno dokaza iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je osumnjičeni učinio krivično djelo, pripremit će i uputiti optužnicu sudiji za prethodno saslušanje⁵.

Optužnica ustvari predstavlja zahtjev tužioca za pokretanje krivičnog postupka, te njom tužilac određuje predmet krivičnog postupka, a sud je obavezan da se kreće isključivo u granicama određenim tužilačkim zahtjevom, te nakon provedenih dokaza da donese odgovarajuću odluku.⁶ Upravo ovakvim jasno uređenim i nedvosmislenim ulogama tužioca i suda u krivičnom postupku štiti se princip akuzatornosti te se sprečava spajanje

74/2020) (u daljem tekstu: ZKP FBiH)

2 Član 17. ZKP FBiH

3 Član 18. ZKP FBiH

4 Član 19. ZKP FBiH

5 Član 241. stav 1 ZKP FBiH

6 Matović T., Identitet presude i optužnice u krivičnom postupku, Pravo i pravda- Časopis za pravnu teoriju i praksu, Godina XIX br.1, Sarajevo 2020 i 2021. str.265

dvije nespojive funkcije, odnosno mogućnost da sud i tuži i sudi, a samim tim štite se i prava optuženog u krivičnom postupku, prvenstveno pravo na pravično suđenje, informisanost i pravo na odbranu.

Naprijed navedenim određenjem uloga u krivičnom postupku jasno je da je krivični postupak spor koji se vodi između tužioca i optuženog pred nadležnim sudom, u kojem tužilačka uloga je krivično gonjenje, dok optuženi shodno postavljenom tužilačkom zahtjevu priprema blagovremenu i adekvatnu odbranu, a sud prema postavljenom tužilačkom zahtjevu te provedenim dokazima obju strana postupka, u skladu sa zakonom donosi odluku.⁷

Iako prema stavovima teorije i prakse načelo akuzatornosti ograničava načelo materijalne istine, te da često dolazi do suprotstavljenih stavova ova dva načela, ipak se prednost mora dati načelu akuzatornosti. Naime, optuženi ima pravo da iznosi odbranu isključivo za vrijeme glavnog pretresa i istu priprema shodno sadržaju optužnice. Ukoliko i sud u toku trajanja krivičnog postupka bude utvrdio određene činjenice, te optuženog osudio za krivična djela koja nisu sadržana u optužnici, time bi trajno onemogućio pravo na odbranu optuženom. S druge strane, tužilačko pravo je da proširi ili dopuni optužnicu u istom postupku, ili da podigne novu optužnicu protiv optuženog ukoliko nalazi da postoji osnovana sumnja za neko drugo krivično djelo koje nije obuhvaćeno optužnicom. Ovakvim slijedom ne ostavlja se prostor za povredu odredaba krivičnog postupka, što u konačnici i dovodi do pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, pravilnu primjenu načela materijalne istine, kao i zaštitu prava optuženog na pravično suđenje.

Tužilac u toku glavnog pretresa ima pravo da optužnicu povuče⁸ ili izmijeni⁹. Primjenom načela mutabiliteta, a u svrhu efikasnosti postupka, tužiocu je data mogućnost da odustane od krivičnog gonjenja sve do završetka glavnog pretresa. Ukoliko tužilac nađe da više ne postoji stvarni i pravni osnov za vođenje krivičnog postupka, takvu optužnicu ili njene dijelove dužan je povući.

U slučaju da u toku glavnog pretresa tužilac nađe da je optuženi počinio druga krivična djela koja nisu obuhvaćena optužnicom, njegovo diskreciono pravo ogleđa se u izboru načina daljeg krivičnog gonjenja, to

7 Ibid., 266.

8 Član 247. ZKP FBiH

9 Član 290. ZKP FBiH

jeste slobodna odluka da li će izmijeniti optužnicu ili će je ipak povući, pa podići novu optužnicu protiv iste optužene osobe.

Što znači da je primjenom načela mutabiliteta ponovo jasno određena i uloga suda, a to je da sud ni u kom slučaju ne smije i ne može raspravljati i odlučivati o djelu koje nije sadržano u optužnom aktu, jer svako takvo postupanje dalje ulazi u sferu nezakonitog postupanja, povrede prava optuženog, povrede odredaba zakona kojima se uređuje krivični postupak, te u konačnici do pravne nesigurnosti.¹⁰

2. IDENTITET OPTUŽBE I PRESUDE

Jedno od najsloženijih pitanja teorije i prakse krivičnog procesnog prava predstavlja identitet optužbe i presude. Ovaj pravni koncept odnosi se na nepromjenjivost optužnog akta kroz cijeli krivični postupak, izuzev u zakonom određenim uslovima. Nepromjenjivost optužnog akta dalje se naslanja na zaštitu prava na pravično suđenje, koje predstavlja jedno od osnovnih načela na kojima se zasniva krivični postupak. Pravo na pravično suđenje zaštićeno je kako kroz međunarodne i domaće pravne dokumente i to: **Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima** ističe se da “svaka osoba ima pravo, u potpunom jednakom uživanju, na pravično i javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom”¹¹; **Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima** detaljno se opisuje pravo na pravično suđenje, uključujući pravo na javno suđenje, pravo na zaštitu pred pristrasnim sudom, i pravo na pravnu pomoć.¹²; **Evropskom konvencijom o ljudskim pravima**, koja je dobrim dijelom posvećena pravima na pravično suđenje, što uključuje pravo na suđenje u razumnom roku, pravo na obavještenje o optužbi, pravo na odbranu, kao i pravo na javno suđenje¹³; **Poveljom Evropske unije o osnovnim pravima** kojom se osigurava pravo na pravično suđenje

10 Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja broj: X-KŽ-06/282 od 10.05.2013. godine

11 Član 10. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, 10.12.1948. godine (Rezolucija broj 217/III)

12 Član 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, 09.12.1966. godine (Rezolucija 2200A XXI)

13 Član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Vijeće Evrope, 04.11.1950. godine

i pravo na efikasnu pravnu zaštitu¹⁴; **te zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini: Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine¹⁵, Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske¹⁶ i Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁷**. Nepromjenjivost optužnog akta ogleda se u zakonskoj odredbi da se presuda može odnositi samo na osobu koja je optužena i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržano u potvrđenoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici¹⁸. Adekvatna odbrana jedino se može osigurati i postići poštujući dosljedno princip nepromjenjivosti optužnice, jer informisanošću o djelu koje mu se stavlja na teret kao i svim drugim elementima sadržanim u optužnom aktu, optuženi može blagovremeno i potpuno pripremiti potrebnu odbranu. U slučaju da je na glavnom pretresu tužilac izmijenio optužnicu, optuženom i njegovoj odbrani mora se dati dovoljno vremena da pripreme odbranu.

Shodno naprijed navedenim odredbama ZKP FBiH, identitet optužbe i presude možemo posmatati u subjektivnom i objektivnom smislu.

2.1. SUBJEKTIVNI IDENTITET OPTUŽBE

Subjektivni identitet optužnice odnosi se na lica koja se presudom osuđuju za krivična djela sadržana u optužnici. Zakonska odredba u pogledu subjektivnog identiteta je jasna i nedvojbena, pa je u istoj eksplicitno i istaknuto da „presuda se može odnositi samo na lice koje je optuženo...“¹⁹.

14 Član 47. Povelje Evropske unije o osnovnim pravima, Evropska unija, 02.09.2000. godine

15 Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj: 3/2003, 32/2003 - ispravkar, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018).

16 Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021.

17 Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj: 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020.

18 Član 295. ZKP FBiH

19 Ibid.

Ovakva zakonska formulacija odražava vezanost presude za optužbu, te ne ostavlja apsolutno nikakvog prostora za moguće izmjene ili zloupotrebe.

U slučaju da sud tokom postupka utvrdi da lice koje je obuhvaćeno optužnicom nije počinilo krivično djelo, a istovremeno utvrdi da je neko drugo lice počinilo to krivično djelo, prilikom izricanja i objavljivanja presude lice koje je obuhvaćeno optužnicom može jedino osloboditi krivnje, ali u istom postupku ni u kom slučaju ne može drugo lice oglasiti krivim. U odnosu na lice za koje je tokom postupka utvrđeno da je počinilo krivično djelo, tužilaštvo u istom postupku može proširiti optužnicu ali samo ukoliko se za to lice vodi krivični postupak radi drugih krivičnih djela koja mu se stavljaju na teret.²⁰ Što znači da zakon nije predvidio mogućnost „proširivanja“ optužnice u subjektivnom smislu, te u konkretnom slučaju data mu je mogućnost samo za pokretanje novog krivičnog postupka.

2.2. OBJEKTIVNI IDENTITET OPTUŽBE

Objektivni identitet označava postojanje podudarnosti između činjeničnog opisa optužnog akta i krivične presude.²¹ Kako je ranije spomenuto, optuženi može biti osuđen samo za djelo za koje se tereti optužnicom.

U okviru objektivnog identiteta optužnice i presude, možemo izdvojiti materijalni i formalni identitet optužbe i presude. Materijalni identitet optužbe i presude odnosi se na činjeničnu osnovu kojom je sud vezan i predstavlja obigatoran element kojeg se sud mora dosljedno držati, dok formalni identitet optužbe i presude predstavlja pravnu kvalifikaciju tužioca, kojom sud nije vezan. Što znači da sud nije ograničen pravnim identitetom optužbe, ali jeste činjeničnim identitetom optužnog akta.²²

Činjenični osnov, pravna kvalifikacija i optuženo lice čine osnovne elemente optužnice. Od toga, pravna kvalifikacija može biti izmijenjena, ali samo pod uslovom da je činjenični osnov ostao nepromijenjen. Sud svoju

20 Gračić A. (2004), Zahvati suda u činjenični opis optužbe, Odvjetnik, broj: 9-10, https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/AGaracic-Zahvati_suda_u_cinjenicni_opis_optuz.PDF,

21 Ilić, I., Identitet presude i optužbe, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, 2015, br. 69, str. 267-281

22 Ibid.

odluku zasniva na činjenicama i dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu.²³ Stoga, obaveza suda je „opis radnje krivičnog djela uskladiti sa rezultatima dokaznog postupka, međutim, presuda se i dalje mora kretati u granicama kriminalnog događaja činjenično postavljenog u optužbi, odnosno i dalje davati slijed događaja onako kako se zaista po optužnici desio“²⁴.

Na glavnom pretresu, izvođenjem dokaza, se utvrđuje istovjetnost činjeničnog stanja sa onim koje se navodi u optužnici, te ukoliko nađe da je utvrđeno činjenično stanje drugačije od onoga kako je opisano u optužnici, dužan je optuženog osloboditi optužbe jer optužba nije dokazala krivnju optuženog. Ukoliko bi sud postupio suprotno, odnosno ukoliko bi optuženog osudio za krivično djelo koje nije obuhvaćeno optužbom, te utvrdio drugačije činjenično stanje od onog u optužbi, došlo bi do povrede identiteta optužbe i presude u objektivnom smislu. Ovakav propust suda tokom krivičnog postupka može se izbjeći blagovremenim djelovanjem tužioca i iskorištavanjem njegovog prava da izmijeni optužnici, odnosno da je prilagodi novom predstavljenom stanju, što bi u slučaju proširenja optužnice, optuženom omogućilo pravo na odbranu u odnosu na novo krivično djelo za koje se optužuje.

3. PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

U koncept identiteta optužnice i presude inkorporirano je pravo na pravično suđenje, koje predstavlja neodvojiv dio ovog instituta. Pravo na pravično suđenje, kao izričito konstituisano načelo, svojom sadržinom objedinjuje niz prava kao što su: pravo da o optužbi odluči nezavisan i nepristrasan sud, pravo na javno suđenje i javno objavljivanje presude, pravo na suđenje u razumnom roku, načelo ravnopravnosti stranaka, presumpcija nevinosti, pravo osumnjičenog, odnosno optuženog, da odmah i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega, pravo optuženog, odnosno osumnjičenog na odgovarajuće vrijeme i mogućnosti za pripremanje odbrane, pravo optuženog, odnosno osumnjičenog da se brani sam ili uz pomoć branioca, pravo optuženog, odnosno osumnjičenog na predlaganje i ispitivanje svjedoka odbrane i ispitivanje svjedoka optužbe,

23 Član 296. stav 1. ZKP FBiH

24 Matović, T. (2020. i 2021.), Identitet optužnice i presude u krivičnom postupku, Pravo i Pravda- Časopis za pravnu teoriju i praksu, godina XIX, broj 1., Sarajevo, str. 265-276

pravo optuženog, odnosno osumnjičenog na besplatno prevođenje ako ne razumije ili ne govori jezik koji je u upotrebi u sudu.²⁵ Iz naprijed navedenog jasno proizilazi da optuženi da bi u cijelosti iscrpio pravo na pravično suđenje, u cijelosti ima pravo na odgovarajuće vrijeme za pripremu odbrane, mogućnost pripremanja odbrane, kao i da bude informisan o krivičnom djelu koje mu se stavlja na teret.

Pravo optuženog da bude informisan u najkraćem roku, na jeziku koji razumije, o razlozima i prirodi optužbe²⁶ osigurava optuženom da razumije i bude upoznat sa krivičnim djelom koje mu se stavlja na teret. Nadležni organi su dužni da obavijeste okrivljenog o razlozima optužbe kako bi isti bio u mogućnosti blagovremeno pripremiti odgovarajuću odbranu.²⁷ Kako u fazi istrage, tako i u fazi nakon potvrđivanja optužnice, osumnjičeni, odnosno optuženi ima pravo na informiranje. Iako ZKP FBiH ne sadrži eksplicitno pravo osumnjičenog odnosno optuženog na informiranje, ipak u Glavi I- Osnovna načela ovog zakona su sadržane odredbe koje se po svojoj sadržini odnose na pravo osumnjičenog, odnosno optuženog na informiranje²⁸. Pravo na informiranje je ustvari kompleksno pravo koje obuhvata niz drugih prava optuženog i to: da odmah i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega, da shodno zakonom uređenim pravilima ima pristup dokazima tužilačke strane, da bude blagovremeno upoznat sa tokom postupka, kao i o poduzetim radnjama u toku postupka, da u slučaju izmijenjene optužnice o istoj bude obaviješten kako bi mogao da pripremi odbranu, kao i o svim drugim radnjama u krivičnom postupku koje su od značaja za zaštitu njegovih prava.

Blagovremenim crpljenjem prava na informiranje, osumnjičeni odnosno optuženi je u poziciji da pripremi adekvatnu odbranu, a samim tim i smanji mogućnost za nepotpuno ili nepravilno utvrđivanje činjeničnog stanja, koje će u

-
- 25 Seizović, Z., „Pravo na pravično suđenje“, Zbornik radova Pravnog fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, god. 2011, 235.
- 26 Član 6. (3) (a) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
- 27 Seizović, Z., „Pravo na pravično suđenje“, Zbornik radova Pravnog fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, god. 2011, 237.
- 28 Filipović Lj., „Pravo osumnjičenog odnosno optuženog na informiranje- zakonski okvir i praksa Vrhovnog suda Federacije BiH, Pravo i pravda, godina XX ,broj 1, Sarajevo, 2022.

konačnici biti odlučujući element pri donošenju sudske odluke. Činjenično stanje na kojem sud zasniva svoju odluku mora biti potpuno utvrđeno,²⁹ a ovo načelo utvrđivanja materijalne istine može biti jedino pravilno primijenjeno ukoliko i tužilačka strana i odbrana budu u mogućnosti da jednako učestvuju u krivičnom postupku. Iako je zakonima o krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini propisano da tužioci tokom krivičnog postupka prikupljaju dokaze koji su kako na štetu osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i u njegovu korist³⁰ ipak u praksi uloga tužioca se svodi samo na puko dokazivanje krivnje istog. U odnosu na naprijed navedeno, neophodno je dati osvrt na pravo optuženog, odnosno osumnjičenog, da odmah i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega i pravo optuženog, odnosno osumnjičenog na odgovarajuće vrijeme i mogućnosti za pripremanje odbrane, jer da bi se pravilno riješilo pitanje identiteta presude i optužbe potrebno je djelotvorno ostvarivanje prava na odbranu, kao i dosljedno poštovanje premise vezanosti presude za optužnicu. Osumnjičeni, odnosno optuženi već na prvom ispitivanju mora biti obaviješten o djelu za koje se tereti, kao i o osnovama sumnje, te mu mora biti data mogućnost da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete, te da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist³¹. Obavještanje o djelu i osnovama optužbe predstavlja minimum garancija, a sve u cilju da bi osumnjičeni, odnosno optuženi bio u mogućnosti blagovremeno pripremiti svoju odbranu i pružiti adekvatne dokaze u odnosu na optužbu.³² Sadržaj optužnice mora jasno, koncizno i nedvosmisleno sadržavati podatke o krivičnom djelu za koje se tereti optuženi. Shodno postavljenoj optužnici, odvijat će se dalji tok krivičnog postupka, sve do donošenja odluke suda. S tim u vezi, presuda

29 Sijerčić-Čolić, H. (2012), *Krivično procesno pravo – Knjiga I, Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje* (treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje), Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 106.

30 Član 14. stav 2 ZKP FBiH

31 Član 6. ZKP FBiH

32 Zilić, L. (2014). Pravo na pravično suđenje u krivičnom postupku. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 7(13), 187-206.

mora u cjelosti odgovarati postavljenoj optužnici i kvalitet ovakve presude ustvari predstavlja kvalitet jednog pravnog sistema.³³ Ovakav stav zauzet je u okviru Vijeće Evrope- Mišljenje br. 11 (2008) Konsultativnog vijeća evropskih sudija o kvalitetu sudskih odluka upućeno Komitetu ministara Vijeća Evrope³⁴.

4. PRAKTIČNI ASPEKTI JEDINSTVA OPTUŽNICE I PRESUDE

4.1. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U KONTEKSTU JEDINSTVA OPTUŽNICE I PRESUDE

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, između ostalog propisuje da optuženi ima najmanje pravo da u najkraćem roku, potanko i na jeziku koji razumije bude obaviješten o razlozima optužbe koja se podiže protiv njega³⁵, kao i da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost pripreme svoje odbrane³⁶. Obaveza tužilaštva je da obavijesti optuženog o predmetu koji će se voditi protiv njega kako bi se on mogao pripremiti i u skladu s time iznijeti svoju odbranu te predložiti relevantne dokaze svoje odbrane, a što Evropski sud za ljudska prava potvrđuje u svojim odlukama *Barberà, Messegué i Jabardo protiv Španjolske*³⁷, *Janošević protiv Švedske*³⁸.

33 Filipović, L. (2017). Kvalitet optužnica i presuda u Bosni i Hercegovini kao faktor efikasnog procesuiranja krivičnih djela korupcije, 9.

34 Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE), Mišljenje br. 11 (2008) Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o kvaliteti sudskih odluka upućeno Odboru ministara vijeća Evrope, CCJE(2008)5 (Strasbourg: CCJE, 18. 12. 2008).

35 Član 6. stav 3 tačka (a) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

36 Ibid. Član 6. stav 3 (b)

37 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Barberà, Messegué i Jabardo protiv Španjolske* broj: 1059/83 od 6.12.1988 godine

38 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Janošević protiv Švedske* broj: 34619/97 od

U odlukama Evropskog suda za ljudska prava nalazimo potvrdu da ova obavještenja koja ustvari predstavljaju optužnicu koja se uručuje optuženom, moraju pružiti optuženom potpune i detaljne informacije o krivičnom djelu koje mu se stavlja na teret, te posljedično, bi morale sadržavati i informaciju kako bi sud mogao okvalificirati djelo³⁹. Samo na način da optuženi bude posebno upoznat sa činjeničnim opisom krivičnog djela koji mu se stavlja na teret može omogućiti opruženom adekvatnu odbranu, a samim tim i osigurati pravo na pravično suđenje. Da bi se optuženom pružila mogućnost adekvatne pripreme odbrane, pored činjeničnog opisa krivičnog djela, Evropski sud za ljudska prava insistira da pravna kvalifikacija za koju bi se sud mogao odlučiti mora biti data u optužnici ili za vrijeme trajanja glavnog pretresa⁴⁰. Upravo ovakvo insistiranje Evropskog suda za ljudska prava upućuje na poštivanje koncepta jedinstva optužnice i presude, iz razloga što se mogućnost odstupanja presude od optužnice svodi na što manju mjeru i ne ostavlja prostor sudu da zalazi u sferu drugačije pravne kvalifikacije ili donošenja drugačijih zaključaka.

Evropski sud za ljudska prava posebnu pažnju i akcenat stavlja na jedinstvo optužnice i presude, ističući da optuženi osim što mora biti upoznat sa razlozima optužbe, odnosno o djelima za koja se terete, mora biti upoznat i o prirodi optužbe, odnosno pravnoj ocjeni tih dijela, a koji stav je jasno vidljiv iz presuda u predmetima *Mattocia protiv Italije*⁴¹ i *Penev protiv Bugarske*⁴².

Evropski sud za ljudska prava također zauzima stav da neće doći do povrede identiteta optužnice i presude ukoliko sud presudom izmijeni pravnu kvalifikaciju djela u odnosu na pravnu kvalifikaciju koja je sadržana u optužnici, a što je je istaknuto u predmetima *Dallos protiv Mađarske*⁴³, *Sipavičius*

39 Presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima: Pélissier i Sassi protiv Francuske broj: 25444/94 od 25.03.1999.; Sejdović protiv Italije, broj: 56581/00 od 01.03.2006.; Varela Geis protiv Španjolske, broj: 61005/09 od 05.03.2013. godine

40 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu I.H. i drugi protiv Austrije, broj: 42780/98 od 20.04.2006. godine

41 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Mattocia protiv Italije*, broj: 2369/94 od 25.06.2000. godine

42 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Penev protiv Bugarske*, broj: 20494/04 od 07.04.2010. godine

43 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu

*protiv Litvanije*⁴⁴, *Juha Nuutinen protiv Finske*⁴⁵, *Pellisier i Sassi protiv Francuske*⁴⁶, *Gelenidze protiv Gruzije*⁴⁷.

Slijedom navedenog, jasno je da iako eksplicitno nije istaknuto, ipak identitet optužnice i presude predstavlja konvencijsko i zakonsko pravo optuženog, koje kao takvo čini jedan neodvojiv dio prava na pravično suđenje.

4.2. PRAKSA DOMAĆIH SUDOVA U KONTEKSTU PRIMJENE JEDINSTVA OPTUŽNICE I PRESUDE

Jedinstvo optužnice i presude zasigurno predstavlja najizazovniji koncept u odnosu na cjelokupan segment prava na pravično suđenje, posebno iz razloga što u nailazimo na različite stavove kako u naučnom tako i u praktičnom domenu. Razlog ovakvih razilaženja u stavovima nalazimo prvenstveno u definisanju jedinstva optužnice i presude, prema kojem se presuda mora odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je sadržano u optužnici, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici. Dok u pogledu subjektivnog identiteta u teoriji i praksi ne dolazi do značajnih dilema i razilaženja stavova, jer je jasno da se presuda mora odnositi samo na lice koje je optuženo optužnicom, u pogledu objektivnog identiteta zaista je učestali problem. Naime, zakonskim odredbama koje se odnose ne identitet optužnice i presude nije određeno na koji način mora biti definisano krivično

Dallos protiv Mađarske, broj: 29082/95 od 01.03.2001. godine

44 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sipavičius protiv Litvanije, broj: 49093/99 od 10.07.2022. godine

45 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Juha Nuutinen protiv Finske, broj: 45830/99 od 24.07.2007. godine

46 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Pellisier i Sassi protiv Francuske, broj: 254444/94 od 25.03.1999. godine

47 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Gelenidze protiv Gruzije, broj: 72916/10 od 07.11.2019. godine

djelo za koje se optuženi tereti optužnim aktom. Stoga, optužnica mora sadržavati i činjenični opis krivičnog djela, ali i pravnu kvalifikaciju krivičnog djela. Međutim, tokom krivičnog postupka vrlo često dolazi do situacija da optuženi bude ispitan na jedne činjenične okolnosti, da optužnicom mu se određuje pravna kvalifikacija jednog krivičnog djela, da odbrana bude pripremljena i predstavljena u odnosu na istaknuto činjenično stanje i pravnu kvalifikaciju, ali da presudom bude obuhvaćeno novo činjenično stanje i pravna kvalifikacija. Činjenica, sud nije vezan pravnom kvalifikacijom koja je određena u optužnici, ali je strogo vezan činjeničnim opisom iz optužnice, od kojeg ni najmanje ne smije odstupati. Upravo uskovezanost činjeničnog opisa krivičnog djela kao elementa koji sud ne smije samovoljno mijenjati, s jedne strane i pravne kvalifikacije, kao elementa kojim sud nije vezan, u praksi dovodi do prekoračenja ovlasti, miješanja dozvoljenog i nedozvoljenog, a samim tim i do povrede koncepta jedinstva optužnice i presude. Ovakva postupanja u vidu prekoračenja optužnice vidljiva su u presudama svih domaćih sudova koji su odlučivali u krivičnim postupcima, a koja prekoračenja su bila predmet korekcije višestepenih sudova.

Posebnu pažnju kada je u pitanju prekoračenje optužbe, povreda koncepta jedinstva optužnice i presude, kao i „osuda za djelo za koje nije optužen“, kako u naučnoj, tako i praktičnoj sferi zacijelo je predmet koji se vodio pred Sudom Bosne i Hercegovine, javnosti poznat kao „Respiratori“, u kojem je nedvojbeno potvrđena gruba povreda prava na pravično suđenje i povreda identiteta optužbe i presude, a koji predmet će u nastavku ovog rada biti konciznije predstavljen.

4.3. STUDIJA SLUČAJA „RESPIRATORI“- POVREDA KONCEPTA JEDINSTVA OPTUŽNICE I PRESUDE

U posljednje vrijeme niti jedan predmet nije privukao pažnju javnosti, medija, naučnih i praktičnih krugova kao predmet koji se vodio pred Sudom BiH široj javnosti poznat pod nazivom „Respiratori“. Njegova osobenost ogleda se u nizu nespecifičnih činjenica koje se inače vežu za krivični postupak. Prije svega, u konkretnom slučaju, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine podiglo optužnicu protiv tadašnjeg Premijera Federacije Bosne i Hercegovine Novalić Fadila, direktora Federalne uprave civile zaštite Solak Fahrudina, zatim protiv Hodžić Fikreta, pravnog lica „F.H. Srebrna malina“ d.o.o. i

Miličević Jelke, kojom optužnicom su optuženi terećeni za niz krivičnih djela⁴⁸. Pored činjenice da je optužnica podignuta protiv lica koja su obnašala navedene funkcije, što nije svakidašnje i učestalo da se podižu optužnice protiv lica koja obnašaju ove funkcije, slijedeća osobenost je činjenica da Tužilaštvo uopće nije sprovelo detaljnu, sveobuhvatnu i preciznu istragu, kako je to zakonom propisano, već je svoju optužnicu zasnovalo na nizu medijskih izvještaja, koji su bili neosnovani i neprovjereni, te na određenim šturim i paušalnim materijalnim dokazima. Jedna takva optužnica, koja se temeljila na jako slaboj istrazi kao temelju optužnice, već u samom startu bila je pogodno tlo za povredu niza konvencijskih i zakonskih prava optuženih. Iako optužni akt nije bio dovoljno potkrijepljen dokazima, obrazložen, nije sadržavao detaljan činjenični opis krivičnih djela niti pravnu kvalifikaciju, ipak takvu optužnicu Sud Bosne i Hercegovine je potvrdio svojim rješenjem⁴⁹.

Nakon dugotrajnog postupka, zbog složenosti optužnice, većeg broja lica koja su obuhvaćena optužnicom, velikog broja krivičnih djela, ogromnog broja materijalnih dokaza, saslušanja svjedoka i izvođenja drugih dokaza, u konačnici Sud Bosne i Hercegovine donosi presudu⁵⁰ kojom se Novalić Fadil osuđuje na četiri godine zatvora, Solak Fahrudin na šest godina zatvora i Hodžić Fikret na pet godina zatvora. Ovom presudom, optuženo pravno lice „F.H. Srebrna malina“ d.o.o. oglašeno je odgovornim te je obavezano na vraćanje protivpravno stečene imovine, ali i kažnjeno sa novčanom kaznom u iznosu od 200.000,00 KM. Jelka Miličević je oslobođena optužbi.

Sva osuđena lica su uložila žalbu na donesenu prvostepenu presudu, ističući u žalbenim navodima niz procesnih propusta učinjenih od strane suda, ali i povreda prava optuženih. Činjenica je da Tužilaštvo BiH nije vršilo nikakve izmjene u pogledu optužnice, što je bilo obavezno i jedino imalo pravo da to uradi, što znači da isto nije ni nazilo obilježje nekih krugih krivičnih djela ili da su optuženi radnjama ostvarili kvalifikaciju i nekog drugog krivičnog djela. Slijedom toga, odbrana optuženih bila je usmjerena isključivo na djela koja ih je teretila optužnica te optuženi nisu mogli znati da ih se tereti za neka druga krivična djela, kada ona koja su sadržana u presudi nisu čak ni činjeničnim opisom mogla odgovarati onima navedenim u optužnici, a što

48 Optužnica Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTO 0018837 20 od 22.12.2020. godine

49 Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 K 039029 20 KM od 30.12.2020. godine

50 Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 K 039029 20 KŽK od 05.04.2023. godine

je odbrana u žalbenom postupku istakla. Međutim, drugostepeno vijeće ne nalazi povrede bilo kojih prava, pa prvostepena presuda biva potvrđena⁵¹.

Ono što je u ovom predmetu predstavljalo nelogičnost, a na koju se drugostepeno vijeće Suda Bosne i Hercegovine u cjelosti oglušilo je činjenica da je u odnosu na, sada osuđenog Hodžić Fikreta, donesena presuda kojom se on oslobađa optužbe za sva krivična djela koja su navedena u optužnici, ali se osuđuje za krivično djelo koje čak niti činjeničnim opisom nije bilo obuhvaćeno optužnicom, niti je glavni pretres imao bilo kakvu dodirnu tačku sa krivičnim djelom za koje je optužen. Tokom glavnog pretresa, prvostepeno vijeće Suda Bosne i Hercegovine, kao i Tužilaštvo Bosne i Hercegovine niti u jednom momentu nisu u činjeničnom opisu, kao ni dokazima dotakli se zloupotrebe položaja ili ovlasti, niti je na bilo koji način mogao biti izveden zaključak da je Fikret Hodžić bilo šta zloupotrijebio, na koji način i u koje vrijeme. Konkretno, Fikret Hodžić optužen je za krivična djela: Udruživanje radi činjenja krivičnih djela”, „Pranje novca“, „Krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava“ i „Povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga ili isprava“ i „Povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih izvještaja i njihovo falsifikovanje ili uništavanje“, kojih optužbi je u cjelosti oslobođen, ali je isti osuđen za krivično djelo „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“. Iz naprijed opisanog, proizilazi da je sud prekoračio svoja ovlaštenja preuzevši akuzatorsku ulogu, te takvim činom povrijedilo pravo na pravično suđenje i onemogućio optuženom da pripremi odbranu u odnosu na krivično djelo kojim ga osuđuje. Sud Bosne i Hercegovine nije ispoštovao princip jedinstva optužnice i presude, što je odbrana u žalbenom postupku izričito isticala. Posebnu pažnju prvostepene presude privuklo je izdvojeno mišljenje sudije prvostepenog vijeća Branka Perića⁵², koji čin predstavlja presedan u sudskoj

51 Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 2 K 039029 Kž od 30.01.2024. godine

52 Objavljivanje i iznošenje izdvojenih i suprotnih mišljenja potpuno uobičajeno na Ustavnom sudu BiH (koji svoje odluke u ogromnom procentu objavljuje u pisanoj formi, kada se uz odluku kao dio objavljuje eventualno izdvojeno suprotno mišljenje), Evropskom sudu za zaštitu ljudskih prava (gdje se također izdvojena suprotna i izdvojena saglasna mišljenja objavljuju zajedno sa odlukom), kao i drugim međunarodnim sudovima. Međutim krivični postupak u Bosni i Hercegovini ne poznaje pojam izdvojenog mišljenja sudije

praksi. Naime, krivično zakonodavstvo predviđa da sudijsko vijeće donosi presudu glasanjem, s tim da ista ne sadrži način glasanja. Naše krivično zakonodavstvo ne poznaje institut izdvojenog sudijskog mišljenja, ali uprkos nepostojanju ovog instituta sudija Perić izdvaja i obrazlaže svoje mišljenje, koje je u suprotnosti sa mišljenjem preostala dva člana vijeća. Sudija Perić, između ostalog nalazi da tužilačka strana na osnovu provedenih dokaza nije uspjela dokazati optužbu, stavljajući posebno akcenat na povredu prava na pravično suđenje i povredu koncepta jedinstva optužnice i presude. Između ostalog, sudija Perić je stava da je tužilac predstavio niz indicija niskog stepena vjerovatnoće iz kojih je izveo konstrukciju o udruživanju sa ciljem sticanja imovinske koristi u nepoznatom iznosu koja bi se podijelila na kraju nabavke respiratora.

Optuženi sada ulažu apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, u kojoj taksativno i decidno ukazuju na povredu Konvencijom, Ustavom i zakonom garantovanih prava. U ovom kontekstu, posebno se ističe stav odbrane: “da u prvostepenoj i drugostepenoj presudi nedostaje obrazloženje o ključnim pravnim pitanjima, odnosno o identifikaciji elemenata krivičnog djela „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“ iz člana 383. KZ-a FBiH u radnjama koje se činjeničnim opisom (optužnice i izreke prvostepene presude) Apelantu stavljaju na teret, usljed čega je počinjena povreda prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. EKLJP. Ova povreda je posebno izražena s obzirom na činjenicu da je Sud prilikom donošenja drugostepene presude propustio posvetiti bilo kakvu, a kamo li dovoljnu, pažnju argumentima odbrane o nedozvoljenoj „prekvalifikaciji“ i nedostatku elemenata predmetnog krivičnog djela u radnjama koje se Apelantu stavljaju na teret, iako je to jedini trenutak kada je Apelant mogao u toku cijelog postupka protiv njega, u najmanju ruku, formalno-pravno pobijati optužbe iz prvostepene presude u odnosu na krivično djelo „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“ iz člana 383. KZ-a FBiH.”⁴⁵³

U apelaciji apelanata Hodžić Fikreta istaknuto je: “...u tački 2.4. optužnice je navedeno da su radnje izvršene „što je omogućilo pripadnicima Udruženja sticanje protivpravne imovinske koristi u samo njima tačno poznatom iznosu, ali ne manje od 700.000,00 (...)“. Međutim, kada Sud samoinicijativno mijenja upravo ovaj bitan element krivičnog djela „Zloupotreba položaja ili ovlaštenja“ iz člana 383. stav 1. KZ-a FBiH na način da se navodi: „što je omogućilo Fikretu Hodžiću i njegovom pravnom licu ‘F.H. Srebrena malina’ d.o.o.

Srebrenica sticanje imovinske koristi u samo njemu tačno poznatom iznosu, ali ne manje 694.747,78 KM (...)“, onda dolazi do proizvoljnosti u postupanju i povredi objektivnog identiteta presude i optužnice.

Ovo iz razloga što, pored toga što je postavljeni činjenični opis u izreci prvostepene presude sada potpuno nelogičan, očito je na ovaj način potpuno izmijenjen činjenični i pravni opis radnji izvršenja, tako da je optuženima, a posebno apelantu, na teret stavljen potpuno novi opis radnji izvršenja krivičnih djela u pogledu pribavljanja imovinske koristi. Time je narušen objektivni i subjektivni identitet optužnice, za koji presuda u smislu člana 280. stav 1. ZKP-a BiH mora biti vezana. Drugim riječima, izmijenjenim činjeničnim i pravnim opisom radnji izvršenja postavljen potpuno novi i drugačiji opis radnji izvršenja i subjektivni odnos optuženih prema posljedicama krivičnog djela, usljed čega je Apelant i u odnosu na ovaj dio osuđen za radnje izvršenja koje mu nikada ranije nisu stavljene na teret i o kojima se nije mogao izjasniti.“

U međuvremenu, dok je postupak pred Ustavim sudom bio u toku, optuženi su započeli izdržavanje kazne zatvora. Budući da su zahtjevi svih osuđenih apelanata imali isti činjenični i pravni osnov, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je objedinio apelacije svih apelanata i njihove navode cijenio jednom presudom.⁵⁴ Ovom presudom Ustavni sud BiH usvaja u cjelosti apelaciju u odnosu na dva apelanta, a djelimično usvaja apelaciju u odnosu na preostala dva apelanta⁵⁵.

54 Presuda Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: AP-667/24 od 14.11.2024. godine

55 Ustavni sud je zaključio da su drugoapelant i četvrtoapelant osuđeni za djelo za koje su bili i optuženi, te da sud izmjenama nije narušio subjektivni i objektivni identitet optužnice, o čemu je Sud BiH dao detaljno i jasno obrazloženje. 193. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da u odnosu na drugoapelanta i četvrtoapelanta nije prekršeno pravo iz članka 6. stavak 3. točka a) Europske konvencije. U odnosu na prvoapelanta i trećeapelanta Ustavni sud smatra da drugostupanjski sud nije konkretizirao šta je optužnicom bilo stavljeno na teret prvoapelantu, kakva je bila pravna kvalifikacija, odnosno nije se izjasnio jasno i određeno o tome je li prvoapelant bio optužen za kazneno djelo pravno kvalificirano kao zloupotreba položaja ili ovlasti, te da u točki 2. optužnice, u odnosu na prvoapelanta nije navedeno krivično djelo

Da je odbrana optuženih bila u pravu u pogledu povrede koncepta jedinstva optužnice i presude, te da je Sud Bosne i Hercegovine načinio povredu prava na pravično suđenje, jasno proizilazi iz naprijed navedene presude, te iz ovih razloga predmet je vraćen na ponovni postupak Apelacionom vijeću Suda Bosne i Hercegovine. U pogledu povrede identiteta optužbe i presude, Ustavni sud BiH je našao da su povrijeđena prava apelanta na pravično suđenje, da je došlo do prekoračenja presude i da ne postoji identitet optužbe i presude⁵⁶. U ponovljenom postupku, bivaju otklonjeni nedostaci na koje je odbrana ukazivala i optužnica je odbačena u odnosu na Hodžić Fikreta⁵⁷.

ZAKLJUČAK

Povreda prava na obranu predstavlja apsolutnu povredu odredaba krivičnog postupka, a takva povreda ne može rezultirati zakonitom sudskom odlukom. Nepoštivanje premise identiteta optužbe i presude čini segment povrede prava na pravično suđenje, a povreda ovog prava vodi ka pravnoj nesigurnosti.

zlopotre položaja ili ovlasti, već su navedena kaznena djela za koja je u konačnici oslobođen, te da je došlo do povrede prava iz članka 6. stavak 3. tačka a) Europske konvencije.

- 56 Iz obrazloženja Presude US BiH: "... Odluka većine, prema mišljenju suca B. P., konstituira „novi životni događaj“ s potpuno novim subjektivnim elementima pojedinačnih radnji izvršenja. Apelante ne povezuje podjela imovinske koristi kao zajednički cilj i okosnica potvrđene optužnice, već se drugoapelantu i četvrtoapelantu stavlja na teret da su zloporabom ovlasti pribavili korist prvoapelantu i trećeapelantu. Prema mišljenju suca B. P., tako se izašlo izvan činjeničnog opisa optužbe i dokaza koji su u pretežnoj mjeri izvođeni. Apelantima se na teret stavio potpuno novi opis radnji izvršenja, te je došlo do narušavanja objektivnog i subjektivnog identiteta optužnice. Neovisno o tome, prema mišljenju suca B. P., optužnica nije ponudila dokaze koji zadovoljavaju standard izvan razumne sumnje, što dalje detaljno objašnjava...."

- 57 Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 2 K 039029 23 Kž od 07.03.2025. godine

Analizirajući normativne okvire identiteta optužnice i presude, može se zaključiti da ovaj koncept nije dovoljno dobro definisan i da mu je potrebno posvetiti mnogo više pažnje. Ovo iz razloga što, iako je zakonodavac propisao vezanost optužnice za presudu, kako u subjektivnom, tako i u objektivnom smislu, ipak je ostavljeno previše prostora za diskrecione odluke suda, koje su, kako je praksa pokazala, posljedično dovele do velikog broja povreda prava na pravično suđenje.

U pogledu primjene koncepta jedinstva optužnice i presude, sa praktičnog aspekta zauzet je jedinstven stav da je sud vezan činjeničnim opisom krivičnog djela navedenog u optužnici. S druge strane razilaze se mišljenja u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog djela. Dok jedan dio zagovara stav da je sud prilikom odlučivanja vezan pravnom kvalifikacijom iz optužnice, drugi dio drži se stava da sud nije vezan pravnom kvalifikacijom. Iako je stav domaćih sudova različit, ipak praksa Evropskog suda za ljudska prava upućuje na primjenu stava da sud nije vezan pravnom kvalifikacijom iz optužnice, sve ukoliko pravna kvalifikacija u presudi ne izlazi van okvira činjeničnog opisa krivičnog djela iz optužnice.

Budući da je izvršena analiza koncepta identiteta optužnice i presude kroz normativne i pravne okvire, što je i bio cilj ovog rada, time je djelimično potvrđena postavljena hipoteza, odnosno dokazano je da je sud vezan činjeničnim opisom, ali ne pravnom kvalifikacijom krivičnog djela iz optužnice.

U kontekstu svega naprijed navedenog, zakonodavac bi morao strožije urediti i definisati ovaj koncept kako bi njegovu primjenu i zaštitu prava koja se kroz njega provlače izdigli na jedan viši nivo.

CONCLUSION

Violation of the right to defense represents an absolute violation of the provisions of criminal procedure, and such a violation cannot result in a lawful court decision. Failure to comply with the premise of the identity of the accusation and the verdict constitutes a segment of the violation of the right to a fair trial, and the violation of this right leads to legal uncertainty.

Analyzing the normative framework of the identity of the indictment and the verdict, it can be concluded that this concept is not well defined enough and that it needs to be given much more attention. This is because,

although the legislator prescribed the connection of the indictment to the verdict, both in a subjective and objective sense, too much room was left for discretionary decisions of the court, which, as practice has shown, have consequently led to a large number of violations of the right to a fair trial.

With regard to the application of the concept of the unity of the indictment and the verdict, from a practical aspect, a unified position has been taken that the court is bound by the factual description of the criminal offense stated in the indictment. On the other hand, opinions differ regarding the legal qualification of the criminal offense. While one part advocates the position that the court is bound by the legal qualification in the indictment when making a decision, the other part holds the position that the court is not bound by the legal qualification. Although the position of domestic courts is different, the practice of the European Court of Human Rights nevertheless indicates the application of the position that the court is not bound by the legal qualification in the indictment, provided that the legal qualification in the judgment does not go beyond the framework of the factual description of the criminal offense in the indictment.

Since the analysis of the concept of the identity of the indictment and the judgment was carried out through the normative and legal frameworks, which was the goal of this paper, this partially confirmed the hypothesis set, i.e. it was proven that the court is bound by the factual description, but not by the legal qualification of the criminal offense in the indictment.

In the context of all of the above, the legislator should more strictly regulate and define this concept in order to raise its application and the protection of the rights that flow through it to a higher level.

LITERATURA

1. Ivičević Karas, E. (2007). Okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe u stadiju istrage kao važan aspekt načela jednakosti oružja stranaka u kaznenom postupku (u povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Kovač protiv Hrvatske). *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 14(2), 999-1018.

2. Filipović, Lj., (2022.) Pravo osumnjičenog odnosno optuženog na informiranje- zakonski okvir i praksa vrhovnog suda federacije bih, Pravo i pravda, godina XX ,broj 1, Sarajevo, 2022.
3. Filipović, LJ. (2017.), Kvalitet optužnica i presuda u Bosni i Hercegovini kao faktor efikasnog procesuiranja krivičnog djela korupcije, Analitika- Centar za društvena istraživanja, Sarajevo
4. Matović, T. (2020. I 2021.), Identitet optužnice i presude u krivičnom postupku, Pravo i Pravda- Časopis za pravnu teoriju i praksu, godina XIX, broj 1., Sarajevo, 265-276
5. Gračić A. /2004), Zahvati suda u činjenični opis optužbe, Odvjetnik, broj: 9-10, https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/AGaracic-Zahvati_suda_u_cinjenicni_opis_optuz.PDF, 10.12.2024.
6. Ilić, I., Identitet presude i optužbe, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, 2015, br. 69, str. 267-281
7. Idrizović, S., (2019.), Izmjena optužnice na glavnom pretresu- Dileme i različita primjena u praksi, Pravo i Pravda- Časopis za pravnu teoriju i praksu, godina XVIII, broj 1., Sarajevo, 213-223
8. Brkić, B. (2004) Identitet između presude i optužbe. *Hrvatska pravna revija*, broj 4, http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/BrkicB_Identitet-izmedju-presude-optuzbe_2004.pdf, 10.12.2024.
9. Đurić, V., Bitne povrede odredaba krivičnog postupka, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, <https://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z18/21z21.pdf>, 10.12.2024.
10. Bajović, V., (2013.), Objektivni identitet optužbe i odbrane, Anali pravnog fakulteta u Beogradu, https://anali.rs/xml/201-2013c/2013-1c/Anali_2013-1_198-222.pdf 10.12.2024.
11. Tripalo, D. (2004), Objektivni identitet optužbe i (ne)vezanost suda za tužiteljevu pravnu ocjenu djela, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb,
12. https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/DTripalo-Objektivni_identitet_optuzbe.PDF , 10.12.2024.

13. Seizović, Z., „Pravo na pravično suđenje“, Zbornik radova Pravnog fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, god. 2011, 235
14. Zilić, L. (2014). Pravo na pravično suđenje u krivičnom postupku. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 7(13), 187-206.
15. Hajrija Sijerčić-čolić i sar., Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini (Sarajevo: Vijeće/Savjet Evrope; Evropska komisija, 2005)
16. Sijerčić-Čolić, H. (2012), Krivično procesno pravo – Knjiga I, Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje (treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje), Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 106.
17. Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE), Mišljenje br. 11 (2008) Savjetodavnoga vijeća evropskih sudaca (CCJE) o kvaliteti sudskih odluka upućeno Odboru ministara vijeća Evrope, CCJE(2008)5 (Strasbourg: CCJE, 18. 12. 2008).
18. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj: 3/2003, 32/2003 - ispravkar, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018)
19. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 35/2003, 56/2003- ispr. 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020) (u daljem tekstu: ZKP FBiH)
20. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021
21. Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj: 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020
22. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Vijeće Evrope, 04.11.1950. godine
23. Univrezalna deklaracija o ljudskim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, 10.12.1948. godine (Rezolucija broj 217/III)

24. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, 09.12.1966. godine (Rezolucija 2200A XXI)
25. Povelja Evropske unije o osnovnim pravima, Evropska unija, 02.09.2000. godine
26. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Barberà, Messegué i Jabardo protiv Španjolske broj: 1059/83 od 6.12.1988. godine
27. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Janošević protiv Švedske broj: 34619/97 od 21.05.2003. godine
28. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejđović protiv Italije, broj: 56581/00 od 01.03.2006. godine
29. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Varela Geis protiv Španjolske, broj: 61005/09 od 05.03.2013. godine
30. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu I.H. i drugi protiv Austrije, broj: 42780/98 od 20.04.2006. godine
31. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Mattocia protiv Italije, broj: 2369/94 od 25.06.2000. godine
32. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Penev protiv Bugarske, broj: 20494/04 od 07.04.2010. godine
33. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Dallos protiv Mađarske, broj: 29082/95 od 01.03.2001. godine
34. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sipavičius protiv Litvanije, broj: 49093/99 od 10.07.2022. godine
35. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Juha Nuutinen protiv Finske, broj: 45830/99 od 24.07.2007. godine
36. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Pellisier i Sassi protiv Francuske, broj: 254444/94 od 25.03.1999. godine
37. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Gelenidze protiv Gruzije, broj: 72916/10 od 07.11.2019. godine
38. Optužnica Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTO 0018837 20 od 22.12.2020. godine

39. Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 K 039029 20 KŽK od 05.04.2023. godine
40. Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 2 K 039029 23 KŽ od 30.01.2024. godine
41. Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 2 K 039029 23 KŽ od 07.03.2025. godine
42. Presuda Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: AP-667/24 od 14.11.2024. godine
43. Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 K 039029 20 KM od 30.12.2020. godine
44. Rješenje Suda Bosne i Hercegovine, broj: X-Kž-06/282 od 10.05.2013. godine

UNITY OF INDICTMENT AND JUDGMENT - NORMATIVE AND PRACTICAL ASPECTS IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ilda Ibrić, LL.M.

Ilda Ibrić Law Office

e-mail: advokat.ibric@gmail.com

SUMMARY

One of the basic goals of criminal procedural legislation is to ensure the lawful and fair conduct of criminal proceedings and to ensure a correct and just decision of the court. In this context, respecting the concept of the identity of the accusation and the verdict is one of the basic steps in achieving the above goal. This identity and unity imply the immutability of the indictment throughout the entire criminal proceedings, and its consistent observance protects a number of other fundamental human rights guaranteed by international and domestic legal acts, as well as the principles on which criminal proceedings are based.

The paper will present the concept of the unity of the indictment and the verdict through the normative aspects of domestic and international positive legal regulations, with special reference to case law.

The aim of the paper is to analyze the positive legal norms that regulate and prescribe the unity of the identity of the indictment and the verdict, then to present through the practice of the courts that are obliged to respect the above norms, and to offer possible options for improving respect for these norms, and therefore the rights that arise from them.

This paper confirmed the hypothesis that the verdict must reflect the identity of the indictment in terms of the factual description and legal qualification of the criminal offense, i.e. that the identity of the indictment and the verdict is mandatory, except in cases prescribed by law, which ensures the effective protection of the accused's right to a fair trial.

Key words: *identity of indictment and verdict, right to a fair trial*

